

8622 Romeins Recht I

Inleiding - Historiek

Inhoud

Hoofdstuk I. Inleiding : De wetenschap van het Romeins Recht	1
1.1. Bedoeling van de studie van het RR	1
1.2. Romeins recht als wetenschap.....	1
1. Beschrijf het Romeins recht als juridische wetenschap.....	1
2. Beschrijf het RR als onderdeel van de klassieke filologie	2
3. Beschrijf het RR als onderdeel van handschriftenkunde en tekstkritiek.....	3
4. Beschrijf het Romeins recht als onderdeel van historische kritiek.....	4
5. Beschrijf het Romeins recht In het licht van de geschiedenis van de filosofie en de theologie	5
Hoofdstuk II. Overzicht van de uitwendige geschiedenis en de bronnen van het Romeinse recht.....	6
§1. Het Koninkrijk en de vroege Republiek (7 ^e E – 367 vC).....	6
6. Beschrijf het recht van het Koninkrijk (650-509)	6
7. Wat zijn de Koningswetten?	7
8. Hoe is de politieke toestand bij het ontstaan van de vroege Republiek (509)? ...	8
9. Welke instellingen kent de vroege Republiek?	9
10. Wat zijn de 12 tafelen?	10
11. Wat is de draagwijdte van de 12 tafelen?	11
12. Hoe werden de 12 tafelen overgeleverd?	12
13. Wat bepalen de 12 tafelen over civiele procedure?.....	13
14. Wat bepalen de 12 tafelen wetten inzake de uitvoering van schulden?	14
15. Wat bepalen de 12 tafelen in verband met de familia?	15
16. Wat bepalen de 12 tafelen in verband met het vreedzaam samenleven van verschillende bevolkingsgroepen?.....	16
17. Wat betekent de <i>talio</i> ?	17
18. Wat betekent <i>tertiis nundinis</i> ?	18
§ 2. De volle republiek (367-27)	19
2.2.1. De Senaat	19
19. Geef de rol van de Senaat in de volle Republiek.....	19
20. Welke rechten bevatte een <i>foedus</i> ?.....	20

21. Wat betekent het volledige civiel statuut van Italië (±200)?	21
22. Wat is het aerarium?	22
2.2.2. De stemcomités en hun leges.....	23
23. Beschrijf het systeem van de stemcomité's	23
24. Hoe wordt gestemd in de stemcomité's?	24
25. Wat zijn de comitia curiata ?	25
26. Wat zijn de comitia centuriata?.....	26
27. Wat zijn de comitia tributa ?	27
28. Wat zijn de consilia plebis?.....	28
29. Wat is de betekenis van het woord "lex"?	29
30. Wat is een les perfecta / minus quam perfecta?	30
2.2.3. Magistratuur en edicten	31
31. Wat is de cursus honorum?	31
32. Wat is het edict?	32
33. Beschrijf de functie van de consul.....	33
34. Beschreef de functie van de praetor	34
35. Wat is de rol van de pretoren in de rechtspraak?	35
36. Wat is het edictum perpetuum?	36
37. Wat is het edict van Caracalla ?	37
38. Wat is de taak van de censoren?.....	38
39. Wat is de taak van de aedilen?.....	39
40. Hoe komen de aedilen tussen bij berechting van misdrijven tegenover de orde op straat?.....	40
41. Hoe oefenen de aedilen toezicht uit op de openbare handel?.....	41
42. Hoe komen de aedilen aan hun einde?	42
43. Beschrijf de quaestoren	43
44. Beschreef de volkstribunen.....	44
45. Beschrijf de provinciegouverneurs	45
46. Wat is het principe van het "ius honorarium"?	46
47. Wat is de rol van de juristen?	47
2.3. Het vroegere keizerrijk (principaat)	48
2.3.1. Instellingen van het principaat	48
2.3.1.1. Keizerlijke provincies	48

48. Beschrijf de oorsprong van de keizerlijke provincies	48
49. Hoe heeft de instelling van de keizerlijke provincies een invloed op de Senaatsprovincies?.....	49
50. Hoe wordt Rome georganiseerd naar Egyptisch model?.....	50
51. Hoe werd het bestuur van de keizerlijke provincie geregeld?	51
52. Hoe wordt het dominium doorgegeven aan de opvolger?	52
53. Hoe wordt geregeerd via rechtspraak?	53
2.3.1.2. De keizer en de republikeinse instellingen	54
54. Wat gebeurt met de Senaatsprovincies?	54
55. Wat gebeurt met de quaestoren?.....	55
56. Hoe evolueren de praetoren?.....	56
57. Hoe evolueren de edicten?	57
58. Hoe evolueren de senaatsbesluiten?.....	58
2.3.1.3. De hoofdstedelijke instellingen	59
59. Wat is het statuut van de stad Rome?.....	59
60. Wat gebeurt met de Annona?.....	60
61. Wie is bevoegd voor de toevoer van Egyptisch graan?	61
62. Wie is bevoegd om de prijzen laag te houden?	62
2.3.2. Het klassieke Romeinse recht	63
2.3.2.1. Algemeen.....	63
63. Welke bronnen hebben we voor het klassieke Romeinse recht?.....	63
64. Welke beroemde juristen zijn er voor het klassieke Romeinse recht?.....	64
65. Wat is de aard van de instituten van Gaius?.....	65
66. Wie zijn de drie grote juristen onder de dynastie van de Severi?.....	66
67. Hoe omschrijft u de werken van de juristen uit het vroegere keizerrijk?	67
2.3.2.2. De constituties	68
68. Wat zijn constituties?	68
69. Welke constitutiones bestaan er?.....	69
70. Wat zijn decreten?.....	70
71. Wat is een rescript?	71
72. Wat is het ius respondendi?.....	72
73. Wat is het edict?	73
74. Wat zijn keizerlijke mandaten?	74

2.3.2. Reputatie van het recht uit het vroegere keizerrijk: het “klassieke recht”	75
75. Wat wordt beschouwd als het “klassieke recht”?.....	75
2.4. Het late keizerrijk (284-565)	76
76. Hoe is de politieke situatie tijdens het late Keizerrijk?	76
2.4.1. De tijd van Diocletianus.....	77
2.4.1.1. De tetrarchie.....	77
77. Hoe ontstond de tetrarchie?	77
78. Hoe verloopt de opdeling in de tetrarchie?	78
79. Hoe versnelt Diocletianus de rechtspraak?.....	79
80. Hoe wordt de rechtspraak georganiseerd?	80
81. Hoe worden verschillen in de rechtspraak vermeden?	81
82. Wat is het oordeel van de prof over Diocletianus?.....	82
2.4.2. De vierde eeuw en het christendom	83
83. Schets de politieke evolutie in de 4 ^e E	83
2.4.2.1. Constantijn de Grote	84
84. Wat is de politieke betekenis van Constantijn?.....	84
2.4.2.2. Theodosius de Grote.....	85
85. Beschrijf de invloed van Theodosius	85
2.4.2.3. Het Romeinse recht en het christendom.....	86
86. Beschrijf de vermenging van het Romeinse rechtsdenken en de joods= christelijke theologie	86
87. Hoe sterk werd het Romeinse recht beïnvloed door het christendom?	87
88. Hoe beïnvloedt het Romeinse recht het christendom?.....	88
2.4.3. Rechts teksten uit de vierde en vijfde eeuw	89
2.4.3.1. Oude getuigen	89
89. Wat zijn de Vaticaanse fragmenten?.....	89
90. Wat is de vergelijking van mozaïsche en Romeinse wetten?.....	90
2.4.3.2. De Codex Theodosianus	91
91. Hoe ontstaat de Codex Theodosianus?.....	91
92. Wat is de citeerwet 426?	92
93. Vanwaar deze voorkeur voor Papinianus?	93
94. Hoe wordt het studiewerk van de Codex Theodosianus gelanceerd?	94
95. Wat is het belang van de Codex Theodosianus?.....	95

2.4.4. Het Justiniaanse recht	96
96. Hoe verliep de carrière van Justinianus?.....	96
97. Hoe verloopt de eenmaking van het Rijk?	97
98. Beschrijf de eenmaking van het recht onder Justinianus.....	98
99. Verklaar: de Justiniaanse wetgeving is onefficiënt	99
2.4.4.1. De codex Justinianus.....	100
100. Welke bronnen gebruikt de codex Justinianus?.....	100
101. Had de codex Justinianus rechtskracht?.....	101
102. Hoe werd de codex Justinianus hervormd?	102
2.4.4.2. Digesten	103
103. Wat is de opzet van de Digesten?.....	103
104. Hoe komen de Digesten binnen?	104
105. Hoe evolueren de Digesten verder?.....	105
2.4.4.3. De Instituten	106
106. Wat was het belang van de Instituten?	106
2.4.4.4. Novellen	107
107. Wat zijn de Novellen ?	107
2.4.5. Terug naar het Westen.....	108
108. Wat is de Pragmatische Sancties op maat van Vigilius?	108
109. Hoe evolueert het Justiniaanse recht in de 6 ^e -8 ^e eeuw?.....	109
2.5. De overlevering van het Romeinse recht en de Germaanse vorstendommen.....	110
2.5.1. De vooruitgang van het recht	110
110. Beschrijf de gebeurtenissen van 476	110
111. Wat ging in 476 verloren?	111
112. Ging ook het recht verloren?	112
2.5.2. De rechtspraak in de zogenaamde Germaanse vorstendommen.....	113
113. Op welke manier werd recht gesproken in de zogenaamde Germaanse vorstendommen?	113
114. Bespreek de lex Burgundionum	114
115. Wat is het Breviarium van Alaric?.....	115
116. Hoe evolueert de rechtspraak onder Karel de Grote?.....	116
117. Hoe wordt het keizerschap van Karel de Grote gefundeerd?	117
2.5.3. De invloed van de feodaliteit.....	118

118. Hoe ontwikkelt de feodaliteit zich in de Karolingische tijd?.....	118
119. Hoe ontstaan de leenrechtbanken?	119
120. Wat is de invloed van de feodaliteit op het Romeinse recht?.....	120
121. Hoe Blijven Romeinsrechtelijke elementen toch doorleven in het leenrecht zelf?	121
122. Hoe beïnvloedt de opkomst van de individuele eigendom het Romeinse recht?	122
123. Hoe beïnvloedt het feodaal recht het statuut van kerkelijke goederen?	123
124. Wat is het statuut van abdijen?	124
125. Wat is het statuut van de goederen van de bisschoppen in de vroege middeleeuwen?.....	125
126. Hoe functioneert is het systeem van de Reichskirche ?	126
2.2.4. Rechtsonderwijs in de vroege middeleeuwen.....	127
127. Hoe evolueert het rechts onderwijs in de vroege middeleeuwen?	127
128. Welke handboeken werden gebruikt in het rechtsonderwijs van de achtste eeuw?	128
2.6. De receptie van het Romeins recht via de bisschoppen en de kerk	129
129. Waarom is de receptie van het Romeins recht via bisschoppen in de kerk niet evident?	129
2.6.1. De Romeinse oorsprong van het canoniek recht.....	130
130. Hoe werd het recht ontvangen bij de eerste christenen?.....	130
131. Hoe wijzigt de situatie onder Constantijn?.....	131
132. Hoe ontstaat het canoniek recht?.....	132
133. Hoe ontstaat het caesaropapisme?	133
134. Hoe verdwijnt de rechtsmacht van de Oost Romeinse keizer na 728?.....	134
2.6.2. Ontwikkeling van het canoniek recht in de vroege middeleeuwen	135
135. Hoe evolueert het canoniek recht in de vroege middeleeuwen en de Karolingische periode?.....	135
136. Hoe evolueert het canoniek recht in de 9 ^e – 10 ^e eeuw?	136
2.2.3. Oprichting van officialiteiten en overname van het Romeins recht	137
137. Wie was de figuur Petrus Crassus?	137
138. Wat is het concordaat van Worms (1122)?	138
139. Wat is het decretum van Gratianus?	139
140. Hoe wordt de rechtspraak in de 12 ^e E uitgebouwd?	140

141. Hoe ontstaat de tweede rechtsorde 2 ^e helft 12 ^e E ?.....	141
142. Welk effect heeft het ontstaan van de officialiteiten?	142
2.6.4. Het canonieke recht aan de universiteit	143
143. Bespreek de invloed van Lanfrancus van Pavia.....	143
144. Wat zijn de professionele vooruitzichten van de studenten van Lamfrancus? .	144
145. Beschrijf de nieuwe versie van het decretum Gratiani (1140).....	145
146. Wat is het blijvend belang van het Romeinse recht?	146
147. Hoe evolueert het decreet van Gratianus?	147
148. Hoe evolueert het onderwijs in het canoniek recht?	148
149. Wat is het belang van de middeleeuwse canonistiek?	149

8622 Romeins Recht II

Inhoud

2.7. De receptie van het Justiniaanse recht aan de universiteiten	1
2.7.1. De glossatoren van Bologna.....	1
1. Wie lag aan de oorsprong van het rechtsonderwijs te Bologna?	1
2. Wanneer breekt het Justiniaanse recht door in Italië?	2
3. Wie was Lanfrancus van Pavia?	3
Achtergrond: Lanfrancus van Pavia.....	3
4. Hoe werd de rechtsfaculteit van Bologna opgestart?	8
Achtergrond: Irnerius.....	8
5. Hoe worden de Digesten het voornaamste studieboek in Bologna?	10
6. Hoe komt de Codex het rechtsonderwijs binnen?	11
7. Hoe komt het Authenticum terecht in de Codex?.....	12
8. Wat zijn de libri foedorum?	13
9. Wat is het Corpus iuris?.....	14
10. Hoe gaat het er in het rechtenonderwijs en in de praktijk aan toe?	15
11. Welke types glossen bestaan er?	16
12. Wat is de opzet van de glossatoren?	17
13. Hoe zag het studentenleven in Bologna eruit in de 13 ^e eeuw?	18
14. Wie was Azo ?.....	19
Achtergrond: Azo	19
15. Wie was Accursius ?	21
Achtergrond: Accursius.....	22
16. Wie was Jacobus Balduini?	23
Achtergrond: Jacobus Balduini	23
2.7.2. De commentatoren.....	24
17. Beschrijf de woelige periode in Italië 13 ^e eeuw.....	24
18. Welk belang heeft de faculteit van Orléans?	25
Achtergrond: Jacques de Revigny	26
Achtergrond: Pierre de Belleperche.....	26
19. Wat gebeurt na de heropstart van Bologna?	27

Achtergrond: Cynus van Pistoia.....	27
20. Wie was Bartolomeus van Sassoferrato?	29
Achtergrond: Bartolus van Sassoferrato	30
21. Wie was Baldus de Ubaldis?	32
Achtergrond: Baldus de Ubaldis	32
22. Hoe evolueerde het rechtsonderwijs in de 15 ^e en 16 ^e eeuw?	34
2.7.3. Conclusie	35
2.8.1. De opkomst en de verdringing van de Griekse (Byzantijnse) cultuur	36
23. Hoe beïnvloedde het Griekse rechtsdenken het Westen in de 15 ^e E?	36
24. Hoe evolueert de economie in de 15 ^e eeuw?.....	37
25. Beschrijf de praktische en religieuze veranderingen in West-Europa in het midden van de 16 ^e eeuw	38
26. Hoe is de toestand een eeuw na de immigratiegolf?	39
2.8.2. De soevereine vorstelijke rechtbanken.....	40
27. Hoe verloopt de evolutie naar vorstelijke soevereine rechtbanken in de 16 ^e eeuw?	40
28. Illustreer deze evolutie via Engeland en Frankrijk	41
29. Hoe wordt de rechtsmacht van de kerk geneutraliseerd?.....	42
2.8.3. Veranderingen aan de Leuvense rechtsfaculteit	43
30. Geef de algemene trend van de veranderingen aan de rechtsfaculteiten in de nieuwe tijden	43
2.8.3.1. Kritiek op en overstijgen van het Bartolisme.....	44
31. Beschrijf de leer van Nicolas Everaerts.....	44
Achtergrond: Nicolas Everaerts	45
32. Wat zijn de tendensen in de juridische literatuur in Leuven?	46
2.8.3.2. Het humanisme in het recht	47
33. Hoe beïnvloeden de humanisten het recht van de 15 ^e eeuw?.....	47
2.8.3.3. De hervormingsgezinde rechtsleer	48
34. Beschrijf de principes van de hervormers	48
Achtergrond: Calvin	48
Achtergrond: Zwingli	65
35. Geef het belang van Gabriel Van der Muyden (Mudaeus)	69
Achtergrond: Gabriel van der Muyden.....	69
36. Geef het belang van Matthias van Wezenbeke	70

Achtergrond: Matthias Van Wezenbeke	70
37. Geef het belang van Elbrecht de Leeuw (Elberus Leoninus)	71
Achtergrond: Elbert de Leeuw	71
38. Wat was de rol van de universiteit in Leiden?	73
Achtergrond: Hugues Duneau	73
39. Hoe leeft het kerkelijk recht toch door in de protestantse gebieden?.....	74
2.8.3.4. De voorlopers van het natuurrecht.....	75
40. Hoe evolueert de maatschappelijke situatie in de tweede helft van de 16 ^e eeuw?.....	75
41. Hoe is Joachim Hopperus voorloper van het natuurrecht?	76
Achtergrond: Joachim Hopperus	76
42. Wat is de invloed van Francisco Vitoria?	77
Achtergrond: Francisco Vitoria.....	78
Achtergrond: School, van Salamanca	79
43. Hoe komen de werken van Vitoria naar de Nederlanden?.....	84
Achtergrond: Leonardus Lessius.....	85
2.8.4. Het subjectieve recht.....	92
44. Beschrijf de Cartesiaanse revolutie.....	92
2.9. De geleerde rechtspraktijk: consilia en decisiones	93
45. Wat zijn consilia en decisiones?	93
2.9.1. De consilia en responsa.....	94
2.9.1.1. Oorsprong van de consultatiepraktijk van de oudheid tot de vroege middeleeuwen	94
46. Bespreek de oorsprong van de consultatiepraktijk	94
2.9.1.2. Consilia in de Noord-Italiaanse stadstaten vanaf de 12 ^e eeuw	95
47. Beschrijf de consilia in de Noord-Italiaanse stadstaten vanaf de 12 ^e eeuw.....	95
48. Welke types consilia ontstaan er vanaf de 12 ^e eeuw?	96
2.9.1.3. Uitbreiding van de consultatiepraktijk	97
49. Hoe breidt de consultatiepraktijk zich uit vanaf de 13 ^e eeuw?	97
50. Welke invloed heeft de adviespraktijk?.....	98
51. Welke kritiek ontstaat op de wijdverspreide consultatiepraktijk?	99
52. Hoe evolueert de consultatiepraktijk in de Nederlanden in de 14 ^e eeuw?	100
53. Wat is de Aktenversendung?.....	101
2.9.1.4. Publicatie van consilia	102

54. Welke consilia worden gepubliceerd?	102
55. Hoe evolueert de publicatie van consilia?	103
56. Op welke kritiek stuiten de commerciële uitgaven van verzamelingen?	104
2.9.2. De decisiones- literatuur	105
2.9.2.1. Rechtspraakverzamelingen in de Romeinse oudheid en de middeleeuwen	105
57. Wat zijn decisiones?	105
58. Hoe evolueerde de decisiones literatuur in de Nederlanden?	106
2.9.2.2. Vroegmoderne rechtspraakverzamelingen van de soevereine hoven en raden	107
59. Hoe komt men tot rechtspraakverzamelingen in de late middeleeuwen?	107
2.9.2.3. Precedentenwerking	108
60. Welk gezag hebben arresten van soevereine hoven en raden in het rechtsonderwijs en in de rechtspraak?	108
2.10. Het Romeinse recht na 1600	109
2.10.1. Van het natuurrecht naar het forum internum	109
61. Hoe verloopt de overgang van het natuurrecht naar het forum internum?	109
2.10.2. Drie nieuwe rechtstakken	110
2.10.2.1. Van het Romeinse civiele statuut naar het privaatrecht	110
62. Hoe ontstaat het natuurrecht?	110
63. Hoe evolueerde het natuurrecht in de 17 ^e eeuw?	111
Achtergrond: Zoesius	111
2.10.2.2. Ontstaan van het publiekrecht	112
64. Hoe leidt een en ander tot het ontstaan van het publiekrecht?	112
2.10.2.3. Het ontstaan van het internationale recht	113
65. Hoe ontstaat het internationale recht in de 16 ^e 17 ^e eeuw?	113
2.10.3. Het succes van de rechtsleer	114
2.10.4. Van vorstelijke soevereine raden naar democratische rechten	114
2.10.5. Romeins recht in de 19 ^e eeuw	114
2.10.6. Het Romeinse recht in de 20 ^e eeuw	114

8622 Romeins Recht III

Inhoud

3. Van militaire voorrechten naar mensenrechten	1
3.1, Status libertatis	1
1. Wat betekent de status libertatis?	1
3.2. Demilitarisering van het vrijheidstatuut	2
3.2.1. Gedeeltelijk vrijheidstatuut voor provincies	2
2. Wat is een foedus?	2
3. Welk statuut hebben de peregrini?	3
3.2.2. Het verwerven van de status libertatis door geboorte of vrijlating	4
4. Vanaf wanneer kan men het vrij het statuut verwerven door geboorte of vrijlating?	4
5. Hoe wordt het statuut van vrijheid gecontroleerd?	5
6. Hoe is het statuut van de vrouwen?	6
Achtergrond: lex Irnitana	6
3.2.4. Groei naar een uniek vrijheidstatuut in het keizerrijk	10
7. Bespreek de invloed van het Egyptische systeem op het Romeinse	10
8. Hoe evolueert het statuut onder de latere keizers?	11
3.2.5. Een vrijheidsstatuut, een civiel statuut, maar nog geen civiele rechten	12
9. Wat is het onderscheid tussen civiele rechten en het vrijheidsstatuut?	12
3.2. Denkend over de vrijheid	13
10. Vergelijk de opinie over “vrijheid” tussen de Grieken en de christelijke filosofen	13
3.4. Van de Romeinse naar de middeleeuwse vrijheid	14
3.4.1. Voortleven van het vrijheidstatuut met beperkte draagwijdte	14
11. Hoe leeft de vrijheidsidee verder na 476?	14
3.4.2. Libertas ecclesiae: een vrijheidstatuut voor de clerus?	15
12. Hoe ontstaat het vrijheidstatuut voor de clerus vanaf de negende eeuw?	15
3.4.3. Nieuwe demilitarisering: de vrijheidskeuren	16
13. In welke tijd ontstaan de steden?	16
14. Hoe worden de civiele vrijheden opnieuw gedemilitariseerd?	17
3.4.4. Een nieuwe geografische uitbreiding: het hoger beroep	18
15. In welke zin verandert het hoger beroep het civiel statuut?	18

16. Blijft het civiel statuut verbonden met het militaire aspect?.....	19
3.5. Vrijheden en rechten in de middeleeuwse rechtsleer.....	20
3.5.1. Vernieuwing van het vrijheidsbegrip.....	20
17. Hoe evolueert het vrijheidsbegrip in de 13 ^e eeuw?	20
18. Hoe ziet Thomas van Aquino de vrijheid?.....	21
19. Hoe zien de legisten de vrijheid?	22
20. Geldt de vrijheid voor iedereen volgens de legisten?	23
21. Hoe evolueert het civiele burgerschap door het hoger beroep?	24
3.5.2. Evoluties in het rechtsbegrip.....	25
22. Bespreek de figuur Jacques de Revigny 1230/35 tot 1290/96)	25
3.6. Civiele rechten en absolutisme	26
3.6.1. Vermenging van legistiek en canonistiek: een “natuurlijke orde”?	26
23. Hoe treedt de vermenging van legistiek en canonistiek op?	26
3.6.2. Civiele rechten in het Habsburgse wereldrijk.....	27
24. Welke twee ontwikkelingen bepalen de evolutie van de civiele rechten onder de Habsburgers?	27
25. Hoe beïnvloedt de opstand van de Castiliaanse steden de positie van de civiele rechten in het Habsburgse wereldrijk?	28
Achtergrond: Opstand van Villalar.....	29
26. Beschrijf de’ discussie over de Indianenrechten	31
Achtergrond: de wetten van Burgos	32
Achtergrond: Bartolome de las Casas.....	38
Achtergrond: Dispuut van Valladolid.....	40
3.5.3. De “katholieke natuurrechtstheorie” van de Spaanse jusnaturalisten	42
27. Beschrijf de jusnaturalisten in Spanje.....	42
28. Hoe dringt het jusnaturalisme door in de Nederlanden?.....	43
3.7. De school van het natuurrecht in de subjectieve rechten van de 17 ^e eeuw	44
29. Wie was Hugo Grotius?.....	44
Achtergrond: Hugo Grotius	44
30. Welke status hebben de civiele rechten onder Grotius?	53
31. Hoe evolueren de natuurrechten tot mensenrechten?.....	54
3.8. Van burgerrechtverklaringen naar mensenrechten.....	55

8622 Romeins Recht IV

Inhoud

4. Civiel procesrecht	1
4.1. De republikeinse legis actio- procedure	1
1. Wat is de legis actio- procedure?	1
2. Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de legis actiones procedure?.....	2
3. Wat moet de praetor nagaan bij de inleidingszitting?	3
4. Wie treedt op als rechter?.....	4
5. Hoe evolueert de legis actio procedure in de tijd?.....	5
4.2. Het formula proces.....	6
6. Hoe ontstaat het formula proces?	6
Achtergrond: lex Aebulia	6
4.2.1. De inleiding voor de praetor.....	8
4.2.1.1. Dagvaarding en aanhangigmaking.....	8
6. Hoe verloopt de dagvaarding?	8
7. Hoe verloopt de inleidingszitting?	9
8. Hoe ligt de bevoegdheid van de magistraat?	10
9. Wat doet de magistraat die zijn eigen onbevoegdheid vaststelt?.....	11
10. Hoelang blijft de uitspraak van de magistraat geldig?	12
4.1.2. Voorlopige maatregelen.....	13
11. Wat zijn interdicten?	13
12. Welke interdicten bestaan er?	14
13. Hoe worden interdicten afgedwongen?	15
14. Hoe werken petitoire acties?	16
4.2.1.3. De rechtsvordering (actio)	17
15. Wat is het principe van de numerus clausus van acties?	17
16. Wat is de algehele restitutie?.....	18
4.2.1.4. Het verweer voor de praetor	19
17. Welke houdingen kan de verweerder aannemen?	19
18. Wanneer stelt de praetor de gedingbeslissende eed voor?	20
4.2.1.5. De vaststelling van het geding (<i>litiscontestatio</i>).....	21

19. Wat is de procedure op de inleidende zitting na verschijning?	21
20. Beschrijf de tweede fase: Aanduiding van de rechter	22
21. Hoe verloopt de aanduiding van de rechter in de cognitieprocedure?	23
22. Beschrijf de derde fase: opstellen van de formula.....	24
23. Beschrijf de vierde fase: de vaststelling.....	25
24. Wat is de consumerende werking van de litiscontestatio?	26
25. Hoe eindigt de pretoriaanse fase?.....	27
4.2.1.6. Verhaal tegen de praetor	28
26. Kan degene die in het ongelijk wordt gesteld iets doen tegen een manifest onrechtvaardig oordeel?.....	28
Casussen-Oefenvragen.....	29
4.2.2. De fase voor de rechter.....	34
27. Wat is de inhoud van de formula?.....	34
28. Wat is een actio ficticia?.....	35
29. Wat is het onderscheid tussen een intentio en een condemnatio?	36
30. Wat is de bevoegdheid van de rechter?.....	37
31. Wat is de inhoud van het vonnis (sententia)?	38
32. Hoe wordt verstek genomen?	39
33. Wat is non liquet?	40
34. Heeft de uitspraak gezag van gewijsde?	41
35. Wat is het principe van de geldelijke veroordeling?	42
36. Bestaat er hoger beroep?	43
4.2.3. De uitvoering van het vonnis en insolventie.....	44
37. Wat is de <i>actio iudicati</i> ?.....	44
38. Wat indien de verweerder insolventie inroept?.....	45
39. Hoe ontstaat samenloop (<i>concursum</i>)?	46
40. Hoe worden de schuldeisers na samenloop uitbetaald?	47
41. Wat is de gunst van de boedelafstand?.....	48
4.3. De aedilische procedure.....	49
42. Waarvoor waren aediles bevoegd?	49
43. Wat was de bevoegdheid van de aedilen inzake strafrecht?	50
44. Wat was de bevoegdheid van de aediles inzake markt- en handelsrecht?.....	51
4.4. De keizerlijke cognitieprocedure (<i>cognitio extra ordinem</i>)	52

45. Hoe ontstond de keizerlijke cognitieprocedure?	52
46. Wat is de basisidee van de cognitieprocedure?	53
47. Waaraan ontleent de keizer zijn rechtsmacht?	54
48. Wat gebeurt met de formula procedure in het keizerrijk?	55
49. Hoe wordt de cognitioprocedure gereorganiseerd onder Diocletianus?	56
4.4.1. Jurisdictie	57
50. Hoe wordt de jurisdictie geregeld in het vroege keizerrijk?	57
51. Hoe evolueert de jurisdictie onder Diocletianus?	58
4.4.2. De dagvaarding	59
52. Hoe evolueert de dagvaarding in het vroege keizerrijk?	59
53. Hoe evolueert de dagvaarding in het late keizerrijk?	60
54. Hoe evolueert de litiscontestatio in het keizerrijk?	61
4.4.3. De inleidingszitting	62
55. Wat is het belangrijkste onderscheid tussen de cognitie- en formulaprocedure?	62
56. Welke rechtsmiddelen kan de eiser aanwenden in de cognitieprocedure?	63
57. Welke verweersgronden kan de verweerder opwerpen?	64
58. Wat zijn de gevolgen van het onderscheid tussen deze excepties?	65
59. Wat gebeurt met de interdicten in de cognitieprocedure?	66
60. Wat gebeurt met de litiscontestatio?	67
4.4.4. Behandeling ten gronde	68
61. Voor welke rechter wordt in de cognitieprocedure de zaak ten gronde behandeld?	68
62. Wat is de onderzoeksplicht van de rechter in de cognitieprocedure?	69
63. Wanneer is hoger beroep mogelijk?	70
4.4.5. De tenuitvoerlegging	71
64. Hoe verandert de tenuitvoerlegging in de keizertijd?	71
65. Hoe verandert de beslagprocedure?	72
66. Hoe verandert de boedelafstand in de cognitieprocedure?	73
4.4.6. Besluit	74
67. Hoe beoordelen we de cognitieprocedure?	74
4.5. De romano- canonieke procedure	75
68. Welke evoluties kenmerken de vroege middeleeuwen?	75
4.5.1. De bisschoppelijke hoorzitting (<i>episcopalis audientia</i>)	76

69. Hoe was de rechtspraak bij de eerste christenen?.....	76
70. Hoe evolueert de bisschoppelijke rechtspraak onder Constantijn?	77
71. Hoe ontstaat het caesaropapisme?.....	78
4.5.2. De kerkelijke jurisdictie in de vroege middeleeuwen.....	79
72. Hoe evolueert de kerkelijke jurisdictie in de vroege middeleeuwen?	79
4.5.3. De romanocanonieke procedure in de middeleeuwen.....	80
4.5.3.1. Twaalfde eeuw	80
73. Wat is het belang van het concilie van Worms?.....	80
74. Welke procedureregels werden toegepast door de rondreizende rechters?	81
75. Hoe kleurt het rechtsonderwijs de procedure?.....	82
4.5.3.2. In de dertiende eeuw	83
76. Hoe evolueert de leer over het proces in de 13 ^e eeuw?	83
Achtegrond: Guillaume Durand	84
77. Waar werd de romanocanonieke procedure gebruikt?	89
78. Verloop van het romanocanonieke proces- Hoeveel rechters?.....	90
79. Verloop van het romanocanonieke proces- Keuze van gedinginleiding?	91
80. Verloop van het romanocanonieke proces- Inleidingszitting.....	92
81. Verloop van het romanocanonieke proces- Excepties ?.....	93
82. Verloop van het romanocanonieke proces- Problematiek van de afstand van excepties?	94
83. Verloop van het romanocanonieke proces- Litiscontestatio?.....	95
84. Verloop van het romanocanonieke proces- Fase ten gronde?.....	96
85. Verloop van het romanocanonieke proces- Vonnis.....	97
4.5.3.3. De invoering van de romanocanonieke procedure in de vorstelijke rechtbanken	98
86. Hoe wordt de kerkelijke procedure populair ?	98
87. Hoe evolueert de invoering in Engeland?	99
88. Hoe wordt de romanocanonieke procedure ingevoerd in Italië?	100
89. Hoe wordt de romanocanonieke procedure ingevoerd in het graafschap Vlaanderen?	101
90. Hoe wordt de romanocanonieke procedure ingevoerd in Frankrijk?	102
91. Welk effect heeft de invoering van de romanocanonieke procedure in Frankrijk?	103

92. Hoe evolueert de invoering van de romanocanonieke procedure in de 14 ^e eeuw?	104
93. Hoe verloopt de evolutie in de lage landen 14 ^e – 15 ^e eeuw?	105
94. Hoe verloopt de evolutie in Duitsland 14 ^e – 15 ^e eeuw?	106
4.6. Het hoger beroep	107
95. Hoe fungeerde het hoger beroep in Egypte?	107
4.6.1. In het formula proces	108
96. Welke rechtsmiddelen bestonden er in de republikeinse tijd?	108
97. Wat is de klacht tot vernietiging?	109
98. Kan een litiscontestatio worden vernietigd?	110
99. Is hoger beroep mogelijk?	111
100. Hoe evolueert het formula proces in de keizertijd?	112
101. Hoe breiden de keizers hun bevoegdheid uit in de 2 ^e eeuw?	113
4.6.2. In het cognitieproces tijdens het vroege keizerrijk	114
102. Hoe evolueert het cognitieproces tijdens het vroege keizerrijk?	114
103. Tegen welke uitspraak en door wie is beroep mogelijk in de cognitieprocedure?	115
104. Hoe verloopt de procedure in beroep?	116
4.6.3. In het late keizerrijk	117
4.6.3.1. Bij wie ging men in hoger beroep?	117
105. Wie behandelt het beroep tegen wat?	117
106. Hoe kan men in beroep gaan tegen beslissingen van vicarissen?	118
107. Hoe verloopt de procedure in hoger beroep in het late keizerrijk?	119
108. Welk hoger beroep is mogelijk tegen een beslissing van de pretorische prefectuur?	120
4.6.3.2. Wanneer is hoger beroep mogelijk?	121
109. Tegen welke uitspraken is hoger beroep mogelijk?	121
4.6.3.3. Interlocutoir appel tegen tussenvonnissen	122
110. Tegen welke vonnissen is interlocutoir appel mogelijk?	122
111. Hoe evolueert het interlocutoir appel onder Constantijn?	123
112. Hoe evolueert het interlocutoir appel onder Justinianus?	124
113. Tegen welke tussenvonnissen kan onmiddellijk beroep worden aangetekend?	125
4.6.3.4. Draagwijdte van het appel	126
114. Hoe beperkt Justinianus het appel?	126

4.6.4. Van Justinianus tot de middeleeuwen	127
115. Hoe verdwijnt het hoger beroep na 476?	127
4.6.5. De wedergeboorte van het hoger beroep	128
116. Hoe kwam het hoger beroep van de canonisten naar de legisten?	128
4.6.5.1. De appelrechters	129
117. Wie zijn de rechters in hoger beroep?	129
4.6.5.2. Nietigheidsbezwaren	130
118. Wat is het onderscheid tussen hoger beroep en nietigheidsbezwaar?	130
119. Hoe wordt het hoger beroep tegen een nietig vonnis ontvangen bij de glossatoren?	131
4.6.5.3. Interlocutoir appel	132
120. Hoe gaat de discussie rond interlocutoir appel verder?	132
121. Waarom zijn de canonisten zo fan van hoger beroep?	133
122. Welke opvatting in verband met interlocutoir hoger beroep haalt het vanaf de 13 ^e eeuw?	134
4.6.5.4. Ontvankelijkheid van hoger beroep in het strafrecht	135
123. Is het hoger beroep in strafzaken ontvankelijk?	135
4.6.5.5. Hoger beroep tegen een kerkelijke rechtbank	136
124. Wat is het onderscheid tussen hoger beroep tussen kerkelijke en wereldlijke vonnissen?	136
125. Hoe evolueert het exequatur in de 12 ^e eeuw?	137
126. Hoe evolueert het hoger beroep tegen de kerkelijke rechtbank in de 16 ^e eeuw?	138
127. Hoe evolueert het exequatur in de 17 ^e eeuw?	139
128. Wat is het appel comme d'abus?	140
129. Hoe lost de Franse revolutie het probleem op?	141
4.6.5.6. Beroep tegen een keizerlijk rescript	142
130. Wanneer kan in de oudheid in beroep worden gekomen tegen een keizerlijk rescript?	142
131. Wat met het hoger beroep tegen de paus in de middeleeuwen?	143
132. Wat als de paus tweemaal een rescript uitvaardigt?	144
133. Hoe passen de legisten de rechtmatigheidstoetsing toe?	145
134. Hoe evolueert de rechtmatigheidstoetsing in de nieuwe tijden?	146
4.6.5.7. Verzet	147

135. Hoe functioneert het verzet in de Romeinse tijden?	147
136. Hoe functioneert het verzet in de middeleeuwen?	148
137. Hoe ontstaat de verzetsprocedure?	149
4.6.5.8. Instellen van het hoger beroep	150
138. Hoe wordt hoger beroep aangetekend in de middeleeuwen?.....	150
139. Wat als de rechter a quo niets doet?	151
140. Wat is het effect van het instellen van hoger beroep?	152
141. Hoe gebeurt de verschijning in hoger beroep?.....	153
142. Wie draagt de bewijslast in hoger beroep?	154
143. Hoe wordt misbruik van beroep gesanctioneerd?	155
4.6.6. De wederinvoering van het hoger beroep in de praktijk	156
144. Wat was de politieke rol van het hoger beroep?	156
145. Hoe werd het hoger beroep in Vlaanderen georganiseerd?.....	157
146. Hoe werd het hoger beroep georganiseerd in de Duitse gebieden?.....	158
147. Hoe evolueert de ratio van het hoger beroep in de 16 ^e eeuw?	159
148. Hoe wordt het hoger beroep gedepolitiseerd in de 18 ^e eeuw?.....	160

8622 Romeins Recht V

Inhoud

4.7. Het romeinsrechtelijke bewijs	1
4.7.1. In de Romeinse republiek	1
1. Hoe was het bewijsrecht in de Romeinse Republiek?	1
2. Wat riskeerde de rechter als hij de feiten in de formula procedure verkeerd had beoordeeld?.....	2
4.7.2. In de vroege keizertijd.....	3
3. Hoe evolueert het bewijsrecht in de vroege keizertijd?.....	3
4.7.3. Tijdens het late Keizerrijk	4
4. Welke bronnen documenteren het bewijsrecht in de late keizertijd?	4
5. Welke vijf bewijsmiddelen komen aan bod in de late keizertijd?	5
6. Bespreek de gerechtelijke bekentenis en de eed als bewijsmiddel in de late keizertijd	6
7. Bespreek de getuigenis als bewijsmiddel in de late keizertijd	7
8. Bespreek de geschriften als bewijs tijdens de late keizertijd	8
4.7.4. De vroege middeleeuwen.....	9
9. Hoe evolueert het bewijsrecht in de vroege middeleeuwen?.....	9
10. Wat is het gerechtelijk duel?	10
11. Wat is het godsoordeel?.....	11
12. Wat zijn synodale getuigen?	12
13. Hoe evolueren de synodale getuigen na 1215?	13
4.7.5. Het bewijsrecht in de Romanocanonieke procedure.....	14
14. Welke zijn de bronnen van het bewijsrecht in de Romanocanonieke procedure? 14	
15. Hoe is de hiërarchie van de bewijsmiddelen in de Romanocanonieke procedure? 15	
16. Hoeveel bewijs is nodig volgens de Romanocanonieke procedure?	16
4.7.5.1. Notoriëteit.....	17
17. Bespreek de algemene bekendheid als hoogste vorm van bewijs.....	17
18. Wat is feitelijke algemene bekendheid?	18
19. Welk criterium geldt voor “algemene” bekendheid?	19
20. Hoe speelt notoriëteit een rol bij bewijs van een gewoonterechtelijke regel?	20
21. Wat is de gerechtelijke notoriëteit?	21

22. Wat is het onweerlegbaar vermoeden?	22
4.7.5.2. Volle bewijzen.....	23
23. Wat wordt door de processualisten gerekend als vol bewijs?	23
24. Hoe leveren getuigenissen vol bewijs op?	24
25. Hoe leveren schriftelijke stukken vol bewijs op?	25
26. Hoe wint het openbaar notariaat aan belang?	26
27. Wat is het onderscheid tussen een apostolisch en een kerkelijk notaris?.....	27
4.7.5.3. Onvolmaakte en aanvullende bewijzen.....	28
28. Wat zijn onvolmaakte en aanvullende bewijzen?.....	28
29. Beschreef de declassering van de eed (iuramentum)	29
4.7.5.4. Bewijslast.....	30
30. Welk principe regeert de bewijslast in de middeleeuwen?	30
31. Hoe discussiëren legisten en canonisten over de inquisitie?	31
4.7.5.5. Eigen kennis van de rechter	32
32. Mag de rechter steunen op zijn eigen kennis?	32
4.7.6. Evolutie in de nieuwe tijden	33
33. Uit welke bronnen komende bewijsmiddelen?	33
4.8. Conflicten tussen rechtsnormen	34
34. Wat wordt met “conflicten tussen rechtsnormen” bedoeld in de feodale tijd?	34
4.8.1. In de Oudheid	35
35. Hoe luidden de conflictenregels in de oudheid?.....	35
4.8.2. In het ius commune	36
36. Hoe zijn de conflictregels in het ius commune?.....	36
37. Welke costume is toepasselijk ?.....	37
38. Gaat het ius commune meer voor op de costume?.....	38
39. Hoe evolueert de situatie in de nieuwe tijden?.....	39
Casussen en examenvragen	40
Oefenmateriaal : open vragen	40
Oefeningen Erfrecht.....	60
Casus 1. Marcus.....	60
Casus 2. Luie Alina.....	61
Oplossingen erfrecht.....	62
Marcus.....	62

Casus 2. Alina	63
Examen	64
ESSAYVRAAG (30 punten)	64
TEKSTFRAGMENT (20 punten)	64
BEGRIPSVRAGEN	65
DEFINITIEVRAGEN (20 punten, 4 punten per vraag)	65
Eigendomsrecht	66
Duid de volgende begrippen in tijd en ruimte	66
Examenvragen eerste deel	68
Oplossingen: Tijd en ruimte	69
Examen	73
Examen	76

8622 Romeins Recht VI

Inhoud

Hoofdstuk V. Familierecht.....	1
5.1. De pater familias, hoofdrolspeler in de rechtbank.....	1
5.1.1. Familia en pater familias.....	1
1. Hoe ontstaat de rechtsvorm van de familia?	1
2. Wat is de aard van de familia?	2
3. Wie kan als pater familias optreden?	3
4. Kan een alleenstaande pater familias zijn?	4
5. Bestaat er een pater familias in het ius gentium?	5
6. Hoe evolueert de instelling van de pater familias in klassieke recht (vroeg keizerrijk)?	6
7. Hoe wordt het vrijheidsstatuut bij geboorte bepaald?	7
8. Wat is de patria potestas?	8
5.1.2. De familia van een vrouw.....	9
9. Had de Romeinse vrouw gelijke rechten?	9
10. Hebben vrouwen toegang tot de civiele rechtbanken?	10
11. Geef het onderscheid tussen twee soorten tutoren.....	11
12. Hebben vrouwen toegang tot de rechtbank om een goederen te besturen?	12
13. Heeft de vrouw een eigen familia?	13
5.1.3. Draagwijdte van de patria potestas	14
14. Is de pater familias heerser over leven en dood?	14
5.1.4. Het beëindigen van de patria potestas.....	15
15. Welke manieren zijn er om tot het einde van de patria potestas te komen?	15
16. Hoe eindigt de patria potestas bij overlijden?	16
17. Wat is de capitis diminutio maxima ?	17
18. Wat als de pater familias nadien het vrijheidsstatuut herwint?	18
19. Wat is een consortium?	19
20. Wat is adrogatio?	20
21. Wat is de capitis diminutio media?	21
5.1.5. De middeleeuwse familie	22
22. Leeft de oud- Romeinse familie door?	22

23. Wat zijn confériments?	23
24. Hoe leeft de familia verder in het canoniek recht?.....	24
25. Hoe vergaat het de privaatrechtelijke familia in de middeleeuwen?.....	25
26. Hoe wordt de Romeinsrechtelijke familia gerecipieerd door legisten en canonisten?	26
27. Hoe evolueert de man/vrouw relatie in de 14 ^e eeuw?	27
5.2. Familieleden.....	28
28. Hoe weet men wie tot welke familia behoort?.....	28
29. Hoe worden de rekeningen bijgehouden?	29
5.2.1. De pater familias en de familia zonder pater familias	30
30. Wat is het consortium?	30
31. Hoe eindigt het consortium?	31
32. Hoe functioneert de familia tijdens het consortium?	32
33. Hoe evolueert het consortium in de middeleeuwen?	33
34. Hoe evolueerde het consortium in de “nieuwe” christelijke familie?	34
5.2. Echtgenotes.....	35
5.2.1. Familiaal statuut van echtgenotes	35
35. Hoe is het statuut van de gehuwde vrouw in de Romeinse familia?.....	35
36. Wat betekent de terugroeping van de vrouw?.....	36
37. Op welke vijf manieren kan de vrouw zich bij de familia van haar man voegen?	37
38. Hoe komt de vrouw in de familia van haar man door coemptio?.....	38
39. Hoe komt de vrouw in de familia van de man door Mancipatio?.....	39
40. Hoe komt de vrouw in de familie van de man door adrogatio?	40
41. Hoe komt de vrouw in de familia door confarreatio?	41
42. Hoe komt de vrouw in de familia van de man door verjaring?.....	42
43. Op welke wijze kan de echtgenote uit de familia stappen?	43
44. Hoe evolueert de positie van de vrouw in de middeleeuwse familia?.....	44
5.2.2. Een bijzondere kwestie: de bruidsschat (dos).....	45
45. Wat is de dos?.....	45
46. Hoe wordt de dos bestuurd?.....	46
47. Hoe wordt de bruidsschat gevestigd?.....	47
48. Wat is een dos profecticia?	48
49. Wat is een dos adventicia?.....	49

50. Wat is een dos receptica?	50
51. Wat is de actio dotis?	51
52. Wat is de toestand van de bruidsschat als de bruidsschat door de echtelieden zelf wordt gevestigd?	52
53. Wanneer treedt het vermoeden van schenking tussen echtgenoten in?	53
54. Hoe evolueert het dotaal stelsel na de Romeinse tijd?	54
Casussen	55
5.2.3. Kinderen en de erfgenamen (filii familiae)	57
55. Wat is de rol van afstamming in de familieband?	57
56. Wat is een filius familias?	58
57. Wat is het statuut van de kinderen van de filius familias?	59
58. Hoe komt men door geboorte in de familia terecht?	60
59. Wat is een “infans conceptus”?	61
60. Wat indien de vader het kind weigert te erkennen of aanwezig is?	62
61. Wat gebeurt met het kind dat niet aan deze voorwaarden voldoet?	63
62. Wat is het statuut van nothus?	64
63. Hoe verliest men het statuut van filius familias?	65
64. Hoe verloopt de emancipatie bij een vrouw?	66
65. Wat is de eindbestemming van de figurant/stroman?	67
66. Waarom zijn er extra formaliteiten bij een man?	68
67. Kan emancipatie worden afgedwongen?	69
68. Kan een kind overgedragen worden naar een andere familia tegen betaling?	70
69. Mag de pater familias een kind te vondeling leggen?	71
5.2.4. Erfgenamen van rechtswege (legitimi) en wettiging (legitimatio)	72
70. Wat zijn legitimi?	72
71. Wie erven van rechtswege?	73
72. Wat is de “wettiging”?	74
73. Hoe evolueren de “legitimi” van C 5.27 in de 12 ^e eeuw?	75
74. Hoe worden “legitimi” tot “wettiging”?	76
Casus	77
75. Hoe evolueert de idee van legitimiteit in de 16 ^e eeuw?	78
76. Hoe evolueert de legitimiteit in de 19 ^e eeuw?	79
5.2.5. Adoptie	80

77. Hoe ontstaat de adoptie in de Republiek tot het vroege keizerrijk?.....	80
78. Hoe evolueert de rechtspraak inzake adoptie in het late Keizerrijk?	81
79. Hoe evolueert de adoptie in de vroege middeleeuwse rechtspraktijk?	82
80. Hoe deprecieert de adoptie vanaf de 13 ^e eeuw?	83
81. Hoe evolueert de adoptie vanaf de late middeleeuwen?.....	84
5.2.6. Fusie van families (adrogatio).....	85
82. Wat is adrogatio?	85
83. Hoe verloopt de adrogatio procedure?	86
84. Hoe verandert Diocletianus de procedure?	87
85. Hoe verdwijnt de adrogatio in de middeleeuwen?	88
5.2.7. Schuldknechtschap (nexum).....	89
86. Wat is de aard van een nexum?	89
87. Waarvoor wordt de sanctie opgelegd?	90
88. Hoe werkt de bijzondere aansprakelijkheid van de pater familias voor een nexus?	91
89. Hoe is de nexus een eerste vorm van beperkte aansprakelijkheid?	92
5.2.8. Personen in mancipio	93
5.2.8.1. Mancipium.....	93
90. Wat betekent “in mancipio zijn”?.....	93
91. Hoe raakt men in mancipio?	94
92. Hoe raakt men uit mancipium?	95
93. Kunnen personen in mancipio worden getransfereerd tussen families?.....	96
94. Kan een persoon in mancipio worden gerevindiceerd?	97
95. Wat betekent het statuut van mancipium?.....	98
96. Wat is het onderscheid tussen een persoon in mancipio en een slaaf?	99
97. Waarvan komt de mythe dat in de oudheid slaven als zaken werden beschouwd?	100
98. Wat is het statuut van de cliënten?	101
5.2.8.2. Slavernij.....	102
99. Wat is slavernij (servitus)?.....	102
100. Was slavernij zo’n slecht statuut?	103
101. Welke rechtsbescherming genieten slaven?.....	104
102. Wat is de vindicatio libertatis?	105

103. Wat is de vindictio servitutis?.....	106
104. Hoe komt men tot slavernij?	107
105. Wat is het statuut van een krijgsgevangen Romeinse soldaat?	108
106. Wat is het statuut van een overwonnen vijand?	109
107. Wanneer wordt men slaaf door veroordeling?	110
108. Wat gebeurt indien een vrije vrouw een verhouding begint met eigen slaven?..	111
109. Wat is de verkoop “trans Tiberim”?	112
110. Hoe wordt men slaaf door geboorte?.....	113
111. Hoe konden slaven hun vrijheid kopen?	114
112. Kunnen slaven gekocht en verkocht worden?	115
5.2.8.3. Verzelfstandiging (manumissio)	116
113. Wat is de basis van de rechtsfiguur van de manumissio?	116
114. Waarom is er overheidstoezicht op manumissio?	117
115. Welke drie vormen van manumissio bestaan er?	118
116. Wat is de manumissio door vindictio?.....	119
117. Wat is de manumissio censu?.....	120
118. Wat is de manumissio bij testament?	121
119. Wat is de kerkelijke manumissio?.....	122
120. Wat is de pretorische vrijlating?.....	123
124. Op welke manier wordt een slaaf informeel vrijgelaten?.....	124
125. Welke vrijlating wordt geïntroduceerd door Diocletianus?.....	125
126. Wat is het statuut van een eigenstandig ge vrijgelatene?	126
127. Kan vrijlating worden herroepen?	127
5.2.8.4. Middeleeuwse slavernij	128
128. Hoe leeft Romeinse slavernij door in het vroegmiddeleeuwse rechtsdenken?..	128
129. Hoe krijgen de Joden hun statuut als keizerlijke slaven in de 12 ^e en 13 ^e eeuw? .	129
130. Hoe is de afwijkende mening over slaven te verklaren?.....	130
5.2.8.5. Slavernij in de nieuwe tijden	131
131. Hoe ontstaat de “blanke slavernij” in de middeleeuwen?	131
132. Hoe ontstaat de Afrikaanse slavernij in de 15 ^e eeuw?	132
133. Hoe bekritiseerden westerse moraaltheologen de slavernij?	133
Achtergrond: The air of England	133
Achtergrond: Germantown protest	144

Achtergrond: Le code noir de Louis XIV	152
--	-----

8622 Romeins Recht VII

Inhoud

5.3. Beperkte aansprakelijkheid van familieleden.....	1
1. Hoe is de aansprakelijkheid van de pater familias gestructureerd?	1
2. Wat is de aard van de verbintenissen van de familieleden?.....	2
3. Wat zijn de actiones adiectivae qualitatis?	3
5.3.1. De rechtsvordering met bijkomende hoedanigheid van toegewezen vermogen (actio de peculio).....	4
4. Hoe ontstaat het peculium?.....	4
5. Hoe verloopt de procedure?.....	5
6. Hoe ver reikt de aansprakelijkheid van de pater familias?	6
7. Hoe wordt het peculium gebruikt om een handel met beperkte aansprakelijkheid op te zetten?	7
8. Wat gebeurt bij samenloop (concursum)?	8
9. Kan de pater familias alsnog aansprakelijk worden gesteld bij concursum?.....	9
10. Kan de pater familias zichzelf een deel van de winst toekennen?.....	10
5.3.2. De actio de peculio en de in rem verso.....	11
11. Wat is de actio de in rem verso?	11
18. Hoe wordt de actie wegens verrijking gecombineerd met de actio de peculio?....	12
5.3.4. De redersactie en de filiaalhoudersactie.....	13
19. Wat is de redersactie (actio executoria)?.....	13
20. Wat is de filiaalhoudersactie (actio institoria)?.....	14
21. Hoe wordt de filiaalhoudersovereenkomst gekwalificeerd?	15
22. Hoe ligt de verhouding tussen de filiaalhouder en de derde medecontractant? ..	16
23. Hoe ligt de verhouding tussen de principaal en de derde medecontractant?.....	17
5.3.5. In de middeleeuwen en nieuwe tijden.....	18
24. Hoe evolueert de filiaalhoudersovereenkomst in de middeleeuwen en nieuwe tijden?.....	18
25. Hoe leeft de leer van het peculium verder in de middeleeuwen?	19
26. Hoe wordt de “factor” in het westen geïntroduceerd?	20
5.3.5. Excursus: naar een algemeen regime van herstel bij ongerechtvaardigde verrijking	21

5.3.6.1. Fase 1: afzonderlijke rechtsvorderingen in de Romeinse Oudheid	21
27. Beschrijf de acties wegens ongerechtvaardigde verrijking in de Republiek	21
28. Bespreek de actio de in rem verso	22
29. Bespreek de condictie wegens onverschuldigde betaling	23
30. Bespreek de rechtsvordering wegens zaakwaarneming	24
5.3.6.2. Fase 2: ruime uitlegging en ontwikkeling van een actio in factum	25
31. Hoe vinden de kerkjuristen de restitutie uit?	25
32. Hoe reageren de legisten op de restitutie?	26
5.3.6.3. Ontwikkeling van een zelfstandige rechtsvordering op basis van ongerechtvaardigde verrijking.....	27
33. Bespreek de rol van Grotius bij het ontstaan van de zelfstandige rechtsvordering op basis van ongerechtvaardigde verrijking.....	27
34. Hoe evolueert de theorie van Grotius?	28
Achtergrond: Boswachtersarrest.....	28
5.4. Bescherming van aansprakelijke jongeren	30
5.4.1. Voogdij.....	30
5.4.1.1. Ontstaan van de voogdij	30
35. Wat betekent het woord “tutor”?.....	30
36. Welke aansprakelijkheid heeft de tutor?.....	31
37. Welke leeftijdsgrenzen gelden voor “impuberes”?	32
38. Wat is het onderscheid tussen minores en impuberes?	33
5.4.1.2. Soorten voogden.....	34
39. Welke drie soorten voogdij bestaan er?	34
40. Bespreek de testamentaire voogdij.....	35
41. Wat is de confirmatio?	36
42. Wanneer gaat de testamentaire voogdij in?.....	37
43. Kan de aangeduide voogd weigeren of overdragen?.....	38
44. Wat is de voogd van rechtswege?.....	39
45. Wie wordt voogd van rechtswege bij vrijgelaten onvolwassenen?	40
46. Wie wordt voogd over een geëmancipeerde onvolwassene?	41
47. Kan men de voogdij van rechtswege weigeren?.....	42
48. Hoe evolueert de voogdij van rechtswege in het late Keizerrijk?	43
49. Wat is een overheidsvoogd?	44

50. Wie moet de aanstelling van een voogd van overheidswege vragen?	45
51. Hoe wordt de voogdij van rechtswege gekwalificeerd?	46
52. Hoe evolueert de voogdij in de late keizertijd?	47
5.4.1.3. Werking van de voogdij	48
53. Welke taken heeft de voogd?	48
54. Kan de pupil zelf rechtshandelingen stellen?	49
55. Wat is een negotium claudicans?	50
56. Wat is het statuut van risicovolle rechtshandelingen zonder toestemming van de voogd?	51
57. Hoe evolueert het toezicht op de voogd?	52
5.4.1.4. Rechtsmiddelen van de pupil	53
58. Welke rechtsmiddelen heeft de pupil tegen de voogd?	53
59. Bespreek de rechtsvordering tot het ontleden van de rekeningen	54
60. Bespreek de beschuldiging van een verdachte voogd	55
61. Bespreek de vordering om zich per stipulatie borg te stellen.....	56
62. Wat is de actio tutelae?	57
63. Hoe evolueert de actio tutelae?	58
64. Wat is de actio tutelae utilis?.....	59
65. Wat is de actio tutelae contraria?	60
5.4.1.5. De receptie van de voogdij.....	61
66. Hoe blijkt het belang van de voogdij in de middeleeuwen?	61
67. Hoe evolueert de voogdij in het ancien Regime?.....	62
5.4.2. Curatele over minder dan 25-jarigen (cura)	63
68. Hoe is de curatele opgevat in de Twaalf Tafelen wet?	63
69. Hoe ontstaat de curatele voor zelfstandige minderjarigen?	64
70. Hoe worden de effecten van de lex laetoria verzacht?	65
71. Hoe evolueert de curatele in de late keizertijd?	66
72. Hoe wordt de minderjarigheid gerecipieerd in de middeleeuwen?.....	67
Casussen personenrecht	68
C-8622/0301001	68
C-8622/0301002.....	70
C-8622/0301003.....	72
C-8622/0301004.....	73

8622 Romeins Recht VIII

Inhoud

2.8.1. De opkomst en de verdringing van de Griekse (Byzantijnse) cultuur **Fout!**
Bladwijzer niet gedefinieerd.

Hoofdstuk VI. Erfrecht.....	1
Inleiding.....	1
1. Situeer het belang van het erfrecht in het Romeinse recht	1
2. Wat zijn voornaamste kenmerken van het Romeinse erfrecht?	2
6.1. Abintestaat erfrecht	3
6.1.1. De samenstelling van de boedel.....	3
3. Welke acties zijn mogelijk bij het overlijden (of verlies van het civiel statuut) van de pater familias?.....	3
4. Hoe verloopt de personele afwikkeling van de nalatenschap?	4
5. Hoe wordt de boedel samengesteld?	5
6. Wat gebeurt met de bruidsschat?.....	6
7. Welke passiva vervallen bij het overlijden?.....	7
8. Wat gebeurt met verstrekte zekerheden bij het overlijden?.....	8
9. Wat gebeurt als de schulden de baten overtreffen?	9
10. Wat is het beneficium abstinendi?.....	10
11. Hoe kunnen niet huisgenoten de erfenis verwerpen?	11
12. Hoe evolueert het weigeren van de erfenis onder Justinianus?	12
13. Wat gebeurt met de nalatenschap tijdens de 60 dagen bedenktijd onder Justinianus?.....	13
14. Hoe worden schuldeisers beschermd tegen insolvente erfgenamen?.....	14
15. Beschrijf de separatio bonorum.....	15
6.1.2. De verdeling van de boedel	16
6.1.2.1. Naar civiel recht in de Republiek en het vroege keizerrijk.....	16
16. Welke principes regelen de verdeling?	16
17. Hoe gebeurt de vererving onder directe erfgenamen?.....	17
18. Hoe gebeurt de vererving per staak?.....	18
19. Wat indien de pater familias geen directe familieleden achterlaat?	19
Casussen.....	20

C-8622/0401001. Marcus en Cornelia.....	20
C-8622/0401002. Marcus weduwnaar	21
6.1.2.2. Bijsturingen in het edict van de praetor.....	22
20. Van wanneer dateren bijsturingen in het edict van de praetor?.....	22
21. Wat is de situatie indien iemand er nalatenschap opeist?.....	23
22. Wie wordt door de pleiter opgeroepen?.....	24
6.1.2.3. Erfgenamen in het late Keizerrijk.....	25
23. Wat is de voornaamste evolutie van het erfrecht in het keizerrijk (Constantijn tot Justinianus)?	25
24. Hoe evolueert de petitio hereditatis in het late Keizerrijk?	26
25. Beschrijf de vier klassen erfgenamen in de keizertijd.....	27
6.1.2.4. Novelle 118.....	28
26. Welke vier klassen erfgenamen onderscheidt Justinianus in de novelle 118?.....	28
27. Wat is de positie van de langstlevende echtgenoot bij Justinianus?.....	29
6.1.2.5. De receptie van het Romeinse abintestaat erfrecht.....	30
28. Hoe blijft het belang van het Romeinse erfrecht bestaan?.....	30
29. Hoe blijft er toch een eenheid in Europa?.....	31
30. Wat is de reden voor deze eenheid?.....	32
31. Hoe heeft de instelling van het gezin een invloed?	33
32. Hoe ontstaat de gelijkberechtiging van de kinderen?	34
6.2. Erfopvolging bij testament.....	35
33 Bespreek: het testament is een typisch Romeinsrechtelijke instelling	35
6.2.1. Vorm	36
6.2.1.1. Het soldatentestament	36
34. Welke vorm heeft het soldatentestament?	36
6.2.1.2. Het testament calatis comitiis	37
35. Wat is het testament calatis comitiis?	37
6.2.1.3. Het mancipatietestament of mondeling testament.....	38
36. Bespreek het mancipatietestament in de Republiek	38
37. Beschrijf de evolutie van het mondeling testament tijdens de Republiek.....	39
38. Hoeveel getuigen zijn vereist voor het mondeling testament?.....	40
6.2.1.4. Het praetorisch testament (schriftelijk testament).....	41
39. Beschrijf het praetorisch of schriftelijk testament.....	41

40. Hoe oefenen de begunstigden van het praetoriaans testament hun rechten uit?	42
41. Hoe krijgen de eigen erfgenamen voorrang boven de begunstigden van het praetoriaans testament?	43
42. Hoeveel getuigen zijn vereist voor een praetoriaans testament?	44
6.2.2.5. Het holografisch of eigenhandig testament	45
43. Wanneer ontstaat het holografisch testament?	45
44. Hoe overleefde het eigenhandig testament?	46
6.2.2. Inhoud	47
6.2.2.1. Instelling van erfgenamen (erfstelling)	47
45. Wat is de erfstelling (heredis institutio)?	47
47. Hoe werkt de erfrechtelijke reserve?	48
48. Wie kan de querela instellen?	49
49. Wat is de sanctie op onbehoorlijke uitsluiting?	50
50. Hoeveel bedraagt de portio legitima (voorbehouden gedeelte)?	51
51. Hoe verkrijgt de patronus het voorbehouden gedeelte van de nalatenschap van de vrijgelatene?	52
52. Welke erfgenamen kan de testator instellen?	53
53. Welke waarborgen worden geboden aan de schuldeisers?	54
5.2.2.2. Stap 2: aanduiding van een substitue (facultatief)	55
54. Voor welke gevallen is de aanduiding van een substituut bedoeld?	55
55. Wat is de pupillaire substitutie?	56
56. Wat is de quasipupillaire substitutie ?	57
5.2.2.3. Stap 3: de instelling van bijzondere legaten	58
57. Wat verstaat men onder bijzondere legaten?	58
58. Wat is de invloed van nietigheid op de bijzondere legaten?	59
59. Wat is de regel van Cato?	60
60. Hoe kan de erflater een legaat herroepen?	61
Casus	62
C-8622/0402001 Rufus	62
61. Wat is een vindicatielegaat?	63
62. Wat is de vindicatio servitutis?	64
63. Wat is de zakelijke werking van het vindicatielegaat?	65
64. Wat is een damnatielegaat?	66

65. Wat kan het voorwerp uitmaken van een damnatielegaat?.....	67
66. Hoe wordt het damnatielegaat opgeëist?.....	68
67. Welke vordering heeft de legataris als het legaat herroepen is?.....	69
68. Hoe evolueert het legaat in het keizerlijke recht?	70
69. Welke beperkingen worden gesteld aan bijzondere legaten?	71
70. Bespreek de lex furia testamentaris	72
71. Bespreek de lex uoconia	73
72. Bespreek de lex Falcidia (40 v C)	74
73. Voor welke interpretatieproblemen zorgen de bijzondere legaten?.....	75
5.2.2.4. Stap 4: opstelling van de fideicommissen.....	76
74. Wat is een fideicommiss?	76
75. Moet een Fideicommiss steeds ingesteld worden bij testament?.....	77
76. Welke vormvereisten gelden voor het codicil?	78
77. Wie kan fideicommissaris zijn (verwachter)?	79
78. Wie kan aangeduid worden als fiduciarius?.....	80
79. Kan een Fideicommiss op andere wijzen dan bij testament worden gevestigd?....	81
80. Wat is het onderscheid tussen Fideicommiss en een legaat onder last?	82
81. Wat is een erfstelling over de hand?	83
82. Wat is het senatusconsultum trebellianum?	84
6.2.3. Enkele grote lijnen uit de receptie van het testament en de Fideicommissen.....	85
83. Hoe blijft het Romeinse testament voortleven na het uiteenvallen van het West-Romeinse rijk?	85
84. Wat is de gewoonte van het beste katheyl?	86
85. Hoe komt de testament terecht terug in de 12 ^e eeuw?	87
86. Hoe komt de testamentenrechtspraak in Europa terecht?.....	88
87. Hoe werkt het testamentenrecht verspreiden de noordelijke gebieden?.....	89
88. Hoe-evolueert het testament verder in de middeleeuwen?	90
89. Hoe worden de regels inzake substitutie en reserve herontdekt?.....	91
90. Hoe evolueert het fiduciair trustrecht in Europa?.....	92
91. Hoe-evolueert het testamentrecht in het burgerlijk wetboek van 1804?	93
Casussen.....	94
C-8622/0403001. Alina.....	94

8622 Romeins Recht IX

Inhoud

Hoofdstuk VII. Zakenrecht	1
7.1. De summa divisio van het ius commune: actiones in rem v actiones in personam ...	1
92. Wat is het onderscheid tussen actiones in rem en in personam?.....	1
93. Wat is het onderscheid betreffende de persoon tegen wie de actie wordt ingesteld?	2
94. Zijn de zakelijke rechten in de Romeinse tijd te vergelijken met onze moderne zakelijke rechten?	3
7.2. Bezit (possessio)	4
95. Wat is het hedendaagse onderscheid tussen eigendom, bezit en detentie?	4
96. Uit welke rechtsfiguren van het corpus juris worden deze drie vormen afgeleid?.	5
7.2.1. Bezit en interdict	6
97. Wat is een interdict?	6
7.2.2. Bezitsbescherming voor goederen in de oudheid	7
7.2.2.1. De functies van het bezit van goederen	7
98. Welke zijn de belangrijkste interdicten?	7
99. Bespreek het interdict uti possidetis.	8
100. Hoe evolueert het interdict uti possidetis in de volle republiek?.....	9
101. Hoe evolueert de interdictprocedure in de keizertijd?	10
7.2.2.2. Voorwaarden van bezitsbescherming voor goederen in het keizerrijk.....	11
102. Beschrijf de opkomst van het dominium	11
103. Beschrijf het criterium van lichamelijke controle	12
104. Beschrijf het criterium van de intentionaliteit (animus)	13
105. Beschrijf het criterium van de geldige titel (iusta causa)	14
106. Welke geldige titel heeft de precarist?.....	15
107. Welke geldige titel heeft de erfpachter (emphyteuta)?.....	16
108. Welke geldige titel hebben de vruchtgebruiker en opstalhouder?	17
109. Welke geldige titel heeft de pandschuldeiser?	18
110. Welke andere geldige titels geven aanleiding tot bezitsbescherming?	19
111. Op welk ogenblik wordt de titel beoordeeld?	20
112. Hebben huurder en pachter aanspraak op bezitsbescherming?	21

7.2.2.3. De bevrijdende verjaring (praescriptio).....	22
113. Hoe wordt de bevrijdende verjaring gevraagd?	22
114. Wat is de termijn?	23
115. Hoe loopt deze termijn bij overdracht?	24
116. Wat is de rol van de goede trouw inzake bevrijdende verjaring?.....	25
117. Is goede trouw te begrijpen in de “morele” zin?.....	26
118. Geef de verhouding tussen definitief bezit en eigendom	27
119. Wat is de praescriptio longissimi temporis?	28
7.2.3. De middeleeuwse receptie van het bezit	29
7.2.3.1. Allodiale goederen	29
120. Hoe verschilt de situatie inzake goederen tussen de Republiek en het keizerrijk?	29
121. Hoe veranderde Justinianus de situatie van de goederen?	30
122. Hoe evolueert het dominium in de Karolingische tijd?	31
123. Hoe blijven abdijen buiten het leenrecht?	32
124. Wat is de definitie van allodiale goederen?	33
125. Hoe werkt de verkrijgende verjaring in het canoniek recht?	34
7.2.3.2. Rechtspraak over bezit: de drie rechtsmiddelen	35
126. Welke drie rechtsmiddelen beschermen het bezit?	35
127. Bespreek het interdictum unde vi	36
128. Bespreek het interdictum uti possidetis.....	37
129. Bespreek de redintegranda	38
130. Hoe evolueren de drie procedures naar het einde van de middeleeuwen?.....	39
7.2.3.3. Ontwikkeling van de bezitsactie in de rechtsleer	40
131. Hoe evolueert de notie bezit in de middeleeuwen?	40
132. Wat is het voorwerp van possessio in de middeleeuwen?.....	41
133. Wat moet de eiser aantonen om de actie te doen slagen?	42
7.2.4. Geleidelijke depreciatie van het bezit	43
134. Welke factoren bepalen de depreciatie van het bezit?.....	43
135. Hoe werd bezit opgevat in het feodale systeem?	44
136. Hoe brokkelt de feodaliteit af vanaf de 12 ^e eeuw?.....	45
137. Bespreek de privatisering van de feodaliteit	46
138. Hoe wordt de praescriptio longi temporis gewijzigd?.....	47

139. Hoe evolueert het bezit in de 18 ^e eeuw?.....	48
7.3. Eigendom	49
140. Wat is de oorsprong van het woord dominium?.....	49
7.3.1. Eigendom en revindicatie in de oudheid	50
7.3.1.1. Revindicatie	50
141. Wat is revindicatie?.....	50
142. Wat is de actio auctoritatis?	51
143. Hoe kwam de bezitsvordering in het formula proces?.....	52
144. Hoe evolueerde dit van het formula proces naar een echte bezitsvordering?.....	53
145. Hoe corrigeert Justinianus de bezitsvordering?	54
146. Hoe verloopt de revindicatie procedure in het formula proces?.....	55
147. Welk principe blijkt uit deze revindicatie procedure?.....	56
148. Wat is de borgstelling bij revindicatie?.....	57
149. Wat is de restitutieclausule bij revindicatie?.....	58
150. Hoe verliest de revindicatie haar belang?	59
151. Hoe beperkt het het belang van dominium?	60
7.3.1.2. Rechtsmiddelen met gelijkwaardige gevolgen.....	61
152. Wat is het onderscheid tussen res Mancipi en res nec Mancipi?.....	61
153. Wat is de sanctie als een res Mancipi niet wordt overgedragen via de geëigende procedure?	62
154. Hoe kan de verkrijger reageren tegen een revindicatie?.....	63
155. Waardoor verdwijnt de bonitarische eigendom?.....	64
156. Wat is de publiciaanse rechtsvordering?	65
157. Wat is vereist om de publiciaanse rechtsvordering te laten slagen?	66
158. Hoe verloopt de strijd tussen de verkregen zonder Mancipatio en de oorspronkelijke eigenaar?	67
159. Hoe verloopt de actio Publiciana onder Justinianus?.....	68
7.3.1.3. Draagwijdte van het dominium in de middeleeuwen.....	69
160. In welke zin is dominium in de oudheid geen absoluut recht?.....	69
7.3.2. Evolutie in de middeleeuwen	70
161. Hoe evolueert het begrip eigendom in de middeleeuwen?	70
162. Hoe evolueert eigendom in Engeland?	71
7.3.2.1. De feodaliteit en de privatisering van het dominium.....	72

163. Hoe is de situatie van het dominium in het late Keizerrijk?.....	72
164. Wat is het probleem van Karel de Grote en zijn opvolgers?.....	73
165. Hoe evolueren de leenrechten op het Europese vasteland?	74
7.3.2.2. Ontwikkeling van de gesplitste eigendom	75
166. Schets het probleem van de combinatie tussen dominium en leenrecht	75
167. Welke oplossing vinden de glossatoren voor het probleem van de gesplitste eigendom?.....	76
168. Hoe komt het onderscheid tussen dominium directum en utilité tot stand?	77
169. Hoe is de rechtsfiguur “erfpacht” ontstaan?	78
170. Wat is de benaming emphyteion?.....	79
171. Hoe evolueert de verhouding tussen de twee rechtsfiguren (dominium utile en dominium directum) in de post klassieke tijd?	80
172. Hoe evolueert de erfpacht onder keizer Zeno (476-484)?.....	81
173. Hoe werkt Justinianus de erfpacht verder uit?	82
174. Hoe evolueert de erfpacht in de middeleeuwen?	83
7.3.2.3. De invloed van de moraalfilosofie	84
175. Hoe oordelen de christelijke moraalfilosofen over de eigendom?.....	84
176. Hoe is de sociale rol van de kerk hieraan opgehangen?.....	85
7.3.2.4. Het eigendomsbegrip van Bartolus.....	86
177. Hoe ziet Bartolus de eigendom?	86
178. Hoe past de definitie van Bartolus in het feodale systeem?.....	87
179. Wat is het belang van de definitie van Bartolus?	88
7.3.3. De groei naar het ene en individuele eigendomsbegrip van de nieuwe tijden.....	89
180. Welke factoren bepalen de evolutie voor de verschuiving van de eigendom van de dominus directum naar de dominus utilis?	89
181. Bespreek de eerste factor: de erfpachtgever verliest zijn zakenrechtelijke aanspraken.....	90
182. Hoe dachten middeleeuwers over renten?	91
183. Bespreek het tweede element: de leenheer verliest zijn zakenrechtelijke aanspraken.....	92
184. Bespreek de derde factor: in de steden is geen nood meer aan gesplitste eigendom	93
185. Bespreek de vierde factor: de invloed van hoogopgeleide Oostromeinse immigranten	94

186. Bespreek de vijfde factor: de Spaanse moraaltheologen en de goddelijke oorsprong van het eigendomsrecht.....	95
187. Hoe komt men tot één eigendomsbegrip in de 16 ^e eeuw?	96
188. Hoe evolueert de eigendom in de 17 ^e eeuw tot heden?.....	97
189. Wat doet men met de erfpacht in het Burgerlijk Wetboek van 1804?	98
7.4. Eigendomsverkrijging	99
1. Wat is het belang van de problematiek van de eigendomsverkrijging?.....	99
7.4.1. Overdracht.....	100
7.4.1.1. Eigendomsoverdracht uit een andere familia zonder bewijs van leveringshandeling	100
2.	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.